

Maria Seletskaja: ma tahtsin saada kosmonaudiks!

2023. aasta novembris käis Läbi kultuuriringkondade üllatuskahin: Eestist pärit noor naisdirigent Maria Seletskaja valiti Inglise Rahvusballeti etteotsa. Kust ta tuleb, kes ta on? Harutame selle põneva loo siinjuures lahti, ja olge valmis - ainest on!

“No nüüd juba võib, enam ei pea ma ennast piirama,” ütleb Maria naerdes ja asub rammusa kolme šokolaadi koogi kallale. On vihmane kevadpäev, kui me ühes väikeses kohvikus Nõmmel kohtume (Mariale väga meeldis, kui ütlesin, et kohtume ilusas rohelises majas turu ja kultuurimaja vahel). Justkui selle valiku sümboolseks kinnituseks kulges ka meie vestlus Maria kahe maailma - kõrgkultuurilise-eneseteostusliku ja argise toimetuleku-emaksolemise vahel.

Marias on eht-baleriinlikku haprust ja sitkust, aga vähemalt niipalju kui mina baleriinidega kokku olen puutunud, on nad kõik voolitud väga sitkest puust ja nende habras väljanägemine võib jätta üdini petliku mulje. Maria pole erand. Juba lavale jõudmine, rääkimata esibaleriini väarikast positsioonist mitmel Euroopa laval, annab aimu, et ilma töökuse ja pühendumuseta sinna ei jõuaks.

Aga Marias on veel palju muud. “Täiesti tundmatult planeedilt” - Narva-Jõesuust Inglise Rahvusballeti muusikaliseks juhiks tõusnud noores naises on koos kõige erinevamad anded, oskused ja huvid. Ta on pilgeni täis elu, kogu selle köitvuses ja mitmekesisuses. Maria dirigeerib, mängib viiulit ja klaverit, räägib orkestritega seitsmes keeles, õmbleb “patškasid”... Tal pole selja taga muusikutest peredünastiat, ta on ennast ise üles töötanud, varvastega korduvalt “põhja puudutanud”, nagu ta ise ütleb. Ja ikka üles, valguse kätte tõusnud.

Kas täna, suurel reedel, on teil täiesti vaba päev, Maria? Kui vaba üks kahe lapse ema üldse olla saab? (Naerab.) Minu vanem laps Benjamin õpib MUBAs viiulit, tütar Aurelia on aasta ja kolme kuune. Olen väikese koormusega Rocca al Mare koolis klaveriõpetaja, mul on ka paar klaveriõpilast, kellega teen tunde veebi teelüks neist elab Ameerikas, teine Belgias. Ja ma ise olen viiulitudeng, tegelen selle õppimisega kogu oma vaba aja.

Muusika

4,5,6,7,8,9,10

Rahvusoper Estonia
Eesti Rahvusballett
Arvo Volmer
Teater

Viiul? Täidate sellega mingeid muusikalisi "lünki" iseendas? Ei, viiulit ma lihtsalt armastan! Kui alustasin dirigeerimise õppimist, hakkasin käima meistrkursustel. See oli vist 2015. aastal, kui olin kaks nädalat Inglismaal, kus oli lisaks klaverisaatjatele ka n-ö klassiruumi orkester. Iga dirigent, kes mõnda pilli mängis, istus ja mängis kõiki partiisid ja meie juhatasime. Pianistid, mina nende seas, olid nukralt tagareas, Vaatasin neid orkestrante ja mõtlesin, et ma nii tahaksin olla nende hulgas! Õel oli kodus lapsepõlvest jäänud viiul, mida ma temalt laenasin, ja nii leidsin endale tõelise lemmikpilli. Viiuldajat minust kunagi ei saa, aga kodus ajan Benjaminini "röömsalt närvi" oma valedes nootidega. (Naerab.) Vahel mängime Benjaminiga koos. Muusika koos mängimine on minu arvates üldse parim tunne, mis siin elus võimalik on.

Parem kui ballett? Jah, kindlasti! Kui ma mõtlen balleti peale, siis ka minu sõbrannad tulevad mulle meelde, et kui rääkisin oma unistustest seoses mingi rolliga, siis ma ei rääkinud mitte selle kehastamisest, vaid muusikast: saan selle muusika järgi tantsida. Mul toimus kõik muusika kaudu. Saan sellest aru alles tagantjärele, sest kui olin baleriin, olin ma kakssada protsenti pühendunud fanaatik.

Seega tee muusika tegemise juurde oli justkui kusagil õhus kogu aeg olemas? On kaks seika, mis on meelde jäänud kogu eluks. Alustasin klaveriõpinguid 4,5-aastaselt, minu klaveriõpetaja oli väga nõudlik ja karm mees. Kuid isegi nähes, et ma polnud piisavalt harjutanud või olin lihtsalt hajevil, pea laiali otsas, ütles ta, et mul on muusikaline anne ja mul tulevad asjad iseenesest välja. Ka balletikoolis ütles klaveriõpetaja Ljudmilla Gradova mulle vahel suisa pisarsilmi: mine siit ära, õpi muusikat! Kuid kui ma oleksin käinud muusikakeskkoolis, oleks minust ilmselt saanud keskpärane pianist, balletikooli õpilase kohta mängisin aga erakordselt hästi. Sõna "musikaalne" on mind saatnud terve elu.

On see päritud anne või olete oma perekonnas esimene, kes on valinud muusiku tee?

Ma ei teadnud kaua aega, kust see kõik tuleb. Kasvasime üles õdedega kolmekesi Narva-Jõesuus Kudruküla tänaval, Minu mõlemad õed mängisid viiulit, ühel tuli väga hästi välja, teisel

mitte nii väga. Ma teadsin, et mu emapoolne vanaema oli väga andekas mitmel alal, kuid elu oli raske, ta oli üksikema ja töötas mitme koha peal ning tal polnud sellest tulenevalt elus väga palju valikuid. Ta laulis meile väga palju ja väga ilusti. Kuid hiljaaegu selgus, et minu vanaisa, keda ma pole kunagi näinud, mängis Narva puhkpilliorkestris trompetit ja oli puhkpilliorkestri dirigent.

Ja nüüd olete teie dirigent. Tunnete teatri- ja muusikamaailma juba nii pikka aega - missugused tabud on tänaseks langenud, missugused on suurimad muutused asjale seestpoolt, naisdirigendina vaadates?

Kui vaadata muutusi dirigendipositsioonilt, siis öeldaksegi nii, et praegu on naisdirigendiks olla parim aeg. Mitmes Euroopa riigis on sisse viidud isegi naisdirigentide kvoodid nii orkestrites kui ooperimajades. Sellel on ka miinuspool: otsides iga hinnaga naisi, ei pruugi alati leida piisavalt kompetentset. Ma kardan alati, et äkki võetakse mind kui üht neist "augutäitjatest". Ma usun siiski, et mingi aja pärast olukord stabiliseerub. Praegu pääsevad löögile väga paljud, aga kes meist jääb eluks ajaks juhatama? Kuid tõesti on hea see, et naistel on võimalusi orkestrite ees seista, sest ainult juhatades arened.

Lendasin kord Kanadasse ja juhtusin nägema filmi Ameerika naisdirigendist Marin Alsopist ("The Conductor", 2021 - R.L.). See oli südantlõhestav! Ma ei ole Alsopi suur jälgija või fänn, kuid ma sain aru, millistest misogynüünsetest alandustest ta pidi läbi minema ja kuidas ta rajas meile - naisdirigentidele - teed. Mul tekkis siiras soov talle nendest mõtetest kirjutada. Ma pole seda veel teinud, kuid kindlasti teen. Olen talle südamest tänulik, sest kui tema poleks katsumusi läbinud, ei oleks mul kindlasti praegusi võimalusi. Tõesti - see, mis hetkel muusikamaailmas toimub, on suur ime ja rõõm! Kuid mitte iga meesdirigent ei ole selle üle väga rõõmus. Ma arvan, et me liigume siiski suurema tasakaalu suunas, mis dirigente puudutab. Suured muutused toimuvad praegu igal pool maailmas ja seda mitte ainult muusika valdkonnas. Mul on olnud selleteemalisi diskussioone ja on näha, et väga paljud mehed on toimuvast häiritud. Häiritud sellest, et naise koht ei ole enam kodus laste juures, et nad on täiesti võrdsed. Aga jällegi - on olemas neid, kes näevad toimivas head. Kõik dirigendid, kes on mulle kunagi võimalusi andud, on siia maani olnud mehed.

Varasematel kümnenditel ei olnud tavapärane üleüldse mõelda naisdirigendist, nüüd aga saabuvad orkestrite ette naised, kes on võtnud julguse saada ka emaks. Teie noorem laps, tütar Aurelia, on alles üsna tilluke, ka teie peate temaga koos reisima. Kes teid aitab?

Mul ei ole kedagi, kes saaks minuga kogu aeg koos reisida, on erinevad inimesed. Kuid ma püüan asju niimoodi organiseerida, et tal oleks võimalikult vähe stressi. Pikematel reisidel on kaasas olnud Aurelia isa.

Teine suur muutus on tegelikult ju veel: rohkem kui kunagi varem on kunstid omavahel läbi põimunud, käib jõuline kunstide süntees ning toimuva kategoriseerimine üheks või teiseks kunstiliigiks on muutunud järjest keerulisemaks, või isegi mittevajalikuks. On tekkinud uued kunstivormid, mis ei pruugi samuti paljudele meeldida. Kuivõrd te tunnetate, et see mitte ainult vormiline, vaid ka uus sisuline vaatenurk on sisse murdnud nii akadeemilisse maailma nagu seda on ballett?

Kuna ma juhatan praegusel ajal tõesti peamiselt balletti, siis selles maailmas on need muutused siiski vähem märgatavad, sest see on väga konservatiivne kunstiala. Aga mida ma näen kaasaegses koreograafias, on see, et lavale tungib väga palju filmi- ja digikunsti - aina rohkem kasutatakse dekoratsioonide asemel arvutikunsti, 3D-d ja projektsioone. Ühest küljest on see kindlasti tingitud ka lavastusproduktiooni ökonoomsust silmas pidades, sest milleks maalida dekoratsioone, kui ühe nupulevajutusega on võimalik muuta kogu lavakujundust.

Teiseks põhjuseks on see, et mitukümmend aastat tagasi tuli selleks, et midagi teada saada või luua, minna raamatukokku või otsida üles selle ala meister. Näiteks et teada saada, mida kanti barokiajastul, ja lasta joonistada kostüümikavandid. Tänapäeval ei pea aga tõusma isegi mitte tugitoolist, et seda kõike hetke jooksul teada saada. Hiireklõps ja õigesti formuleeritud otsingupäring, ja voila! Asja üks külg on see, et see teeb laisaks, teine aga, et loob illusiooni näiliselt piiramatutest võimalustest - aga kõike ei ole ju Google'is kirjas. Siiski arvan, et neile inimestele, kes on väga ambitsioonikad, leidlikud ja loomingulised, on praegu väga huvitav aeg. Miinuspooleks on see, et luuakse küll väga palju, kuid enamus sellest loomest ei jää kestma. See on tingitud sellest, et praegusel ajal eelkõige proovitakse ja katsetakse, kombatakse piire. Aga jällegi, seda

saab tõenäoliselt öelda ka minevikus toimunu kohta. Piire püütakse laiendada kogu aeg, selline on juba inimese loomus. Praegu on see neti ja sotsiaalvõrkude tõttu kõik rohkem nähtaval.

Kuulus koreograaf ja balletitantsija Marius Petipa, kes lavastas suurimaid ja tänaseni maailma lavadel ette kantavaid ballette, reisis palju Venemaa ja Prantsusmaa vahet, teekond oli piisavalt pikk ja tõenäoliselt ka igav. Ja mida sa siis igavuse peletamiseks teed? Vaatad aknast välja ja mõtled. Parimad ja loovamad mõtted kerkivad aga pähe ikka siis, kui sul on aega igavleda ja logeleda. Need mõtted teostusid laval, need olid universaalsed - need ei olnud seotud ei ajastu, poliitika ega kultuurilise olukorraga, vaid rääkisid elust enesest, armastusest, moraalist. Armastus kõnetab inimest igas kultuuriruumis, sõltumata tema rahvusest või rassist, ja seetõttu on Petipa teosed kestvad. Praegu ma näen, et me elame "kiirtoidu" ja skrollimise maailmas, meil ei ole raasugi kannatust. Ma näen seda kogu aeg, ka iseenda peal ja pean endale pidevalt meelde tuletama: kontsentreeru nüüd, loe see asi lõpuni! Ma näen seda nii oma noorima õe kui ka kümneaastase poja pealt. Nooremate inimeste aju töötab täiesti teistmoodi, ka kreatiivsus avaldub neil teistmoodi ja mul on neile raske järele jõuda. See, mida uus põlvkond loob, on nagu "suur pauk", aga mis pärast seda, kui see "suur pauk: on ara olnud, järele jääb? See on nagu ilutulestik: vaatad, korraks on ilus ja särtsakas, oli väärt vaatamist - oli! Aga pärast on tahma ja prahti kõik kohad täis ... Või panna selle kõrvale igikestev ilu, Leonardo da Vinci "Mona Lisa" - mõlemal on õigus eksisteerida, eks ole! Aga see, kuidas me neid asju väärtustame, selgub mitmesaja aasta pärast.

Mis oli teile kõige raskem dirigentide maailma sisenemisel? Ma pidin tohutult võitlema oma "diletandi" kompleksiga. Mulle ei ole seda tunnet keegi sisendanud, kuid ma tean, et muusikud alustavad õpinguid esimesest klassist, või isegi enne kooli minekut, mina aga olin baleriin, kes küll oskab mängida klaverit ja tunneb nooti, aga asi on selles, et ma ei ole viibinud selles keskkonnas, ma polnud sellest läbi imbunud. Mul oli tõesti väga suur diletandi kompleks. See läks üle alles pärast EMTA lõpetamist, kuigi ka siis ei tundnud ma ennast puldis täiesti vabalt. Aga ma keskendun juhatamisele ja olen tohutult vaeva näinud ja näen endiselt, et mul oleks hea tehnika ja ma ei teeks

vigu. Paraku noored dirigendid teevad palju vigu. Mis need peamised vead on? Vehkimine vehkimise enda pärast. Jah, ka vehkimine vehkimise enda pärast. Ka teatraalsus, aga praegu seda kõik tahavad!

Aga kellegi imiteerimine? Imiteerimine on vajalik õppimisprotsessi osa. Eriti selle imiteerimine, kellel tulevad asjad eeskujulikult välja. Alguses jäljendasin teadlikult Paavo Järvit. Aga mul on ka väga vedanud - mul on olnud kaks väga head õpetajat, kes on mõlemad pikaajalised balletidirigendid: James Tuggle (Stuttgardi balleti muusikaline direktor ja peadirigent - R.L.), kes õpetas mulle muu hulgas seda, kuidas tulla välja ükskõik missugusest olukorrast, ja David Briskin (Kanada Rahvusballeti kunstiline juht ja peadirigent - R.L.).

Teatris neist n-ö olukordadest ilmselt puudust ei ole. Näiteks kui sul on vaja ühe takti jooksul orkestrit pidurdada või kui tunned, et orkester on laval toimuvast maha jäämas. Tuggle andis mulle väga palju, aga ta ka nõudis väga palju. Me vaatame tänaseni koos minu juhatamise videosid ja ta annab mulle tagasisidet. Briskin oli veidi vähem loominguline ja loomulikum oma dirigeerimisstiili poolest, kuid ta andis mulle nappe ja väga täpseid tehnilisi nõuandeid. Tänu sellele võtan ma praegu partituuri lahti ja seda lugedes tean ma täpselt, mida ja kuidas juhatan. See tuleb eriti kasuks Inglismaal, kus on alati väga vähe orkestriproove.

Tänavu juunis juhatate Londoni Rahvusballeti "Luikede järve" Royal Albert Halli laval. Ehk siis kui vähe on vähe? Mina lähen seal üldse ilma proovideta lavale, sest on ka teine dirigent, kes on nende endine muusikaline direktor.

Ja nad mängivad nii, nagu nad on temaga harjunud! Ei, nad mängivad nii, nagu minul on vaja! Mind on õpetatud: tuleb mitteverbaalselt kommunikeerida nii, et orkester mind kuulaks. (Naerab.) Orkestrantide seas on levinud ütlus, et hea orkester ei lase end dirigendist segada. See on võimalik sümfoonilisel laval, balletilaval on see võimatu! Paavo Järvi ütles meile ka oma kursustel, et iga noor dirigent peab kas või korra elus dirigeerima balletti, siis ta saab aru, kas ta on šarlatan või mitte, kas orkester mängib tema järgi või

juhatab tema orkestri järgi. Dirigent näeb, mis laval toimub ja sul on vaja, et orkester mängiks just nii ja just praegu!

On teil olnud tantsijana laval olukordi, kus orkestri ees ongi šarlatan ja teie laval peate kuidagi oma asjaga ikkagi ühele poole saama?

Kusjuures on, ja see juhtum oli väga traagiline. Meil oli 2007. aastal Berliini riigiballetis “Uinuva kaunitari” taasesietendus, mina olin Sirelihaldjas ja dirigendiks oli kutsutud Moskva Suure Teatri kauaaegne peadirigent Aleksandr Sotnikov. Ta oli juba eakas mees. Meil lõppes just peaproov, aga midagi pearepetiitorile ei meeldinud. Ta tormas kohvikusse ja röökis: “Kus see Sotnikov on, ma kohe õpetan talle dirigeerimist!” Dirigent istus vaikselt kohviku nurgas. Naine haaras tal käest ja vedas endaga kaasa läbi terve kohviku, et “tempodest rääkida”. Mis nende vahel täpselt juhtus, keegi ei tea, võibolla oli see juhuste kokkulangevus, aga järgmisel päeval, kui olime teinud ära viimase esietenduse eelse proovi, oli dirigent saanud infarkti ega saanud sellepärast enam juhatada. Dirigenti, kes suudaks juba samal päeval juhatada Beethovenit, veel leiab, aga seda, kes juhataks “Uinuvat kaunitari”, on märkimisväärselt raskem leida. Isegi minu käest küsiti, kas suudaksin lüüa 1-2-3 (minus oli just tärkamas huvi dirigeerimise vastu). Mis te nüüd, vastasin ma, ma ei viska end nende haide (loe: orkestri) lõugade vahele! Ma teadsin, et see orkester oli tuntud oma riuklikkuse poolest. Niisiis, Staatsballett Berlin suutis leida noore, alles tudengieas noormehe, kes oli nõus juhatama. See vaene tudeng juhatas ja samal ajal luges partituuri, püüdes aplausi ajal aru saada, mis edasi tuleb ... Ütlesin oma tantsukolleegidele, et olge valvel, sest juhtuda võib mis iganes ja ärge palun kiruge teda, sest tal on praegu tõesti väga paha seal olla. Orkester teeskles, et ei tea seda muusikat. Seda kakofooniat oli võimatu kirjeldada ja proloogi järel suunati dirigendi kõrvale üks ballettmeister, kes luges talle rütmi ette. Seda, kuidas nad seda noort dirigenti elusalt praadisid, oli lihtsalt valus vaadata! Tegelikult oli see ka täiesti lubamatu.

2023. aastal sain omal nahal tunda, kuidas Berliini Saksa ooperi orkester mind testis, kui läksin “Uinuvat kaunitari” juhatama ilma proovita. Kõik klappis, aga juhatama pidin peast, kordagi ei saanud partituuri piiluda.

Olen dirigentidega vesteldes kuulnud ka seda, et orkester võib olla väga julm ja vastu töötada.

Võibki, kuid kui oled võitnud orkestri poolehoidu, päästavad nad su igast olukorrast välja. Kui sul näiteks juhtub olema halb päev või sa teed mõne vea - nad päästavad su.

Minnes tagasi meie muusikaüldsust raputanud uudise juurde, et eelmisel sügisel valiti teid Inglise Rahvusballeti muusikaliseks juhiks - kuidas see käis? Ma juhatasin seda orkestrit ühel galal, kui minu tütar Aurelia oli kuuenädalane. Mäletan, et olin tookord täiesti nagu udus. Tulime just Aureliaga Kanadast, lend üle ookeani oli pikk ja ta ei maganud terve öö. Ta oli rinnalaps, tahtis oma emmet ja rinda, kuid mina sebisin partituuridega, endal mõtted lapse juures. Tegin kaks orkestriproovi ja õhtul oli gala. Mul oli tunne, et läks halvasti, aga vist siiski ei läinud. Päeva jooksul tuli kontsertmeister mitu korda minu juurde ja ütles, et meile (st orkestrile) nii meeldib teiega koos töötada, teiega on väga kerge mängida. Tegime gala ära, sõitsin koju. Umbes kuu aja pärast helistas Inglise Rahvusballeti tulevane direktor Aaron S. Watkin ja ütles, et pärast orkestriga rääkimist paluti tal uurida, missugused on mu lähiaastate plaanid ja kas ma oleksin nõus kandideerima muusikalise juhi kohale. Olin nõus, kuid mul oli üks tingimus: ma ei kולי Londonisse. Mul on Eestis pere, lapsed. Pojal on siin suurepärased õpitingimused: Benjamin õpib MUBAs viiulit, laulab rahvusooper Estonia poistekooris, tal on huviringid. Tema elu on siin. Aurelia ei saaks oma isa näha. Ma peaksin ohverdama oma lapsed, kui ma Londonisse koliksin. Eestis on lastel väga hea kasvada. Minu otsust austati ja see ei saanud takistuseks. Pealegi ei toimu Inglise Rahvusballetis etendused päevast päeva nagu Estonias, vaid plokkidena, ma ei pea kogu aeg seal olema ja kõiki etendusi dirigeerima. Minu leping näeb ette, et juhatan kuuskümmend protsenti etendusest hooajal. Järgmisel hooajal on näiteks kõik etendused kontsentreeritud vahemikku septembrist kuni jaanuari keskpaigani. Aga administratiivne töö käib muidugi lakkamatult, iga päev.

Kas otsus balletiga lõplikult hüvasti jätta ja dirigeerimist õppida oli Berkleesse minnes juba teadlik valik?

Ei, 2011. aastal oli mul kindel soov muusikaga tegeleda, kuid ma ei julgenud siiski mõelda, et hakkan dirigeerima. Ma ei teadnud küll, kuidas soovitu jõuda. Mul on siiski vedanud, sest elus on

olnud häid inimesi, kes on mulle andnud õigel ajal õiget nõu. Kusjuures mõned maestrod, kes minusse toona uskusid, ei ole mind tänini hüljanud. Nad ei naernud mind välja: kes sa üldse oled, baleriin, kas sa tead, mis on G-duur? Nad hoopis ütlesid, et näita, kuidas sa teeksid Auftakfi. Mulle soovitati väga konkreetseid ja häid raamatuid, suunati, millega peaksin tegelema, et parem olla. Arusaam, et olen "väljumas" balletist, tuli peale esimest dirigeerimise kursust viis aastat hiljem (2015). Siis olin korraks saanud klassiorkestri ees seista ning sain aru, et tahaksin seda teha elu lõpuni. Tulin kursuselt tagasi esimesel balletihooaja päeval ja ütlesin heale sõbrale-kolleegile: "I am on my way out". Ballett jäi mu eluks veel kolmeks aastaks.

Kas on midagi, mida te ei oska või tahaksite osata?

Ma ei oska väga hästi balansseerida töö- ja eraelu vahel. Ka kodus olles mõtlen pidevalt, et kuidas kasutada seda tunnikest ja need 30 minutit. Lapsena unistasin kosmonaudiks saamisest. Vaimustus kõrgusest ja lendamisest on säilinud ja ma isegi ütlesin oma sõbrannadele, et kui dirigeerimisest midagi välja ei tule, õpin piloodiks.

Teie lapsepõlv ja varane kooliiga möödus Narva-Jõesuus.

Millisena need aastad teie mällu on sööbinud?

Me käisime isaga palju metsas matkamas, võtsime pätsi leiba ja viinerid kaasa, küpsetasime neid lõkkel. Mulle meeldis isa noaga puuoksi vesta. Suvel käisime palju rannas ja mulle meeldis rannas ka talvel, kui seal olid lume- ja jäävallid. Nooremast koolieast ma palju ei mäleta, sest olin päevad läbi rakkes: ärkasin kell kuus hommikul, tegin trenni, siis kodutööd, sõin, kooli, peale kooli võttis isa või vanaema mu koolikoti ja andis vastu noodid ning ma läksin muusikakooli, sealt otse bussiga Narva iluvõimlemisse ja sealt koju. Nii ma elasin! Mäletan ka, et käisime perega tihti Peterburis, see oli meile lähemal kui Tallinn. Käisime palju teatrites, näitustel ja lähiümbruse suvelossides, näiteks Peterhofis. Me olime vaesed, nendeks reiseideks pandi kõrvale iga kopikas. Ema leiutas sellise mängu, et kui kõik lapsed muidu tuiasid muuseumides lihtsalt ringi, siis meie - kolm õdekäisime ringi bloknoodid ja pliiatsid käes ja muudkui kirjutasime maalide ja autorite nimesid üles. Auhinnaks saime maiusi.

Teie vanemad elavad, ja endiselt Narva-Jõesuus?

Minu vanemad elavad, minu ema oli tantsuõpetaja ning meie kultuuriline harimine oli tema initsiatiiv. Isa, kes on hästi tore ja lihtne inimene, on pärit maalt, Novgorodi lähistelt väikesest Karu nime kandvast külast. 1990-ndatel, mü kogu Eestis olid väga rasked ajad, olime me sõna otseses mõttes vaesed, mitte lihtsalt ei elanud kehvasti. Vanemad mõtlesid kogu aeg midagi välja, et toime tulla. Isa hoolitses selle eest, et meil oleks süüa ja oleksime soojas. Ta oskas kõike oma kätega teha ja kui ei osanud, õppis ära. Ta õmbles isegi Narva-Jõesuu tantsurühmale kostüümid! Selle omaduse - kui ei oska, õpin - olen temalt pärinud. Aga mu isa näiteks ei tunne väga huvi minu dirigenditöö vastu. Küsib ainult, et on sul kõik hästi, teed ikka seda oma "vehkimise" asja? (Naerab.) Kui palju oli tantsuõpetajast ema käsi mängus teie jõudmisel balleti juurde. Kas ballett oli teie esimene kiindumus? Ei, balleti juurde jõudsin täiesti kogemata. Ma mäletan seda väga hästi, et ma ei tahtnud tantsijaks saada, kuigi käisin hea meelega ema tantsustuudios Narva-Jõesuus. Käisin ka muusikakoolis, inglise keeles, tegelesin iluvõimlemisega ... Aga ma ei tahtnud saada ei muusikuks ega baleriiniks, ma ju tahtsin saada kosmonaudiks või piloodiks.

Kui suur šokk oli ühele väikesele tüdrukule Narva-Jõesuust tulek Tallinnasse, balletikooli?

Suur, sest olin üheksa ja poole aastane, astusin viiendasse klassi. Ma olen jaanuarikuu laps ja ma läksin juba esimesse klassi teistest oluliselt nooremana. Alustasin Narva-Jõesuus erakoolis ja läbisime juba esimese aastaga pooleteise aasta programmi. See kool aga suleti ja kerkis üles küsimus, mis klassi ma uues koolis lähen, teise või kolmandasse. Ema tahtis, et lähaksin kolmandasse. Ainus asi, mida õpetaja mul arendada soovitas, oli kirjatehnika, ja nii ma siis harjutasin seda "Väikest printsi" vihikusse ümber kirjutades. Ja ma olin seitse ja pool, kui ma olin kolmandas klassis ja kõik olid minust palju vanemad! Vanusevahe tõttu oli mul kooli lõpuni klassikaaslastega raske. Ema tõi mu Tallinnasse ja õpetas, kuidas esimesel koolipäeval Toompeale minna. Aga ma tulin kogemata vales trammipeatuses maha ja õpetussõnad olid kasutud, sest ma ei tundnud ühtegi kohta ära, millest ema oli rääkinud. Vaatasin, et üks tüdruk kõnnib väljapoole suunatud jalgadega koos emaga. Võtsin neile sappa. Ema märkas mind ja küsis, kas ma olen eksinud?

Ütlesin, et tahan minna balletikooli ja ta kutsus mind kaasa. Eesti keelt ma ei osanud, selle õppisin selgeks balletikoolis.

Mul on esmakordne võimalus intervjuerida baleriini, kes on õppinud maailmakuulsas Vaganova balletiakadeemias. Saite stipendiumi ja täiendasite end seal aasta.

See on maja, millel juba seinad õhkuvad balletist! See aasta Peterburis oli minu elu õnnelikem ja ma arvan, et pidasingi balletis nii kaua vastu tänu sellele aastale. Ma ei räägi isegi erialastest teadmistest, mis ma sealt sain, vaid armastusest balleti vastu. Pühendumus tantsule on seal nii iseenesestmõistetav. Lapsed, kes seal õpivad, on tõesti ülimalt pühendunud. Nad ei ole seda mitte n-õ pähe võtnud kui kinnisideed, vaid see on loomulik. Nad tulevad ja näevad teisi samasuguseid õpilasi, nad saavad neist eeskuju. Selles koolis pole vaja kedagi motiveerida, kõik on seda niigi. Minu üks suur unistus on, et see kohutav sõda ükskord lõpeks ja oleks võimalik uuesti Peterburi minna. Ma väga igatsen seda linna! See, mis praegu toimub, on nii jube, nii traagiline.

Teie eesti keel on perfektne, mis keeles te oma orkestritega suhtlete?

Ma tänan! Räägin seitset keelt: vene, eesti, inglise, saksa, itaalia, prantsuse ja hollandi keelt (meie vestlus kulges lühiajaliselt hollandi keeles ning selgus, et selle oli Maria justkui muuseas õppinud ära oma Antwerpenis töötamise ajal - R.L.). Keeled "kleebivad" ennast minu külge ja ma pean iseenesestmõistetavaks, et kui ma kusagil pikemalt olen, õpin keele ära. Ma ei käi kunagi keeltekoolis, vaid õpin nagu lapsed kuulates ja rääkides. Mulle meeldib ennast suuliselt väljendada. Käisin noorena palju Prantsusmaal, seoses programmiga "Europa Danse", kuhu mind kutsuti kokku neli korda. Need olid kaks kuud kestvad kursused Grasse'is Cote d'Azuris ja toona ei saanud seal hästi inglise keelega hakkama. Kui mind kutsuti tagasi, oli selge, et pean prantsuse keele ära õppima. See oli minu esimene keel, mille ma iseseisvalt ära õppisin.

Juba ainuüksi nimi Crasse - Euroopa parfüümipealinn - kõlab nii naiselikult ja hullutavalt. On teil mõni naiselik nõrkus?

Mul ei ole naiselikke nõrkusi, minus puudub naiselik koketsus. Ma heidan endale seda muidugi ette. Näiteks täna kodust välja

tulles mõtlesin: kas ma pea üldse jõudsin ära kammida? Mul on pidevalt dilemma enne bussile jooksmist: kas värvida silmad või harjutada seda tertsidega passaaži veel paar korda.

Teist on Eesti meedias ilmunud vähe lugusid, kuid üks neist torkas silma erilise dramaatilisusega: murtud jalaluu, üksikema, töötu abiraha ... Kui te nüüd nendele aegadele tagasi vaatate, siis milliste tunnetega?

Ma olen aru saanud, et kõik möödub. Ja kui praegu on võimatult raske, mine magama, homme vaatame. Ma olen väga hästi ära õppinud homsele jätma seda, mida vaja ning homsele mitte jätma seda, mida jätta ei tohi. Ja ma ei karda enam põhja langeda. Usaldan pimesi, et keegi seal (viitab sõrmega üles) tõmbab mind alati üles. Mul on tulnud elus mitu korda varvastega põhja puudutada, aga viimasel hetkel ikka keegi tõmbab mu sealt välja. Ja ma olen õppinud ka sealt abi küsima. Võibolla on see ka mingi elukogemuslik rahu, mis minus nüüd on. Minu kõige raskem eluperiood oli vanuses 20-30, alles pärast seda hakkasin ennast hästi tundma. Ma olin nii üksik, nii ebakindel, tulin vaesest Eestist, vaesest perest, esimesed armumised, tekkisid võlad, mida oli vaja tagasi maksta ... see kõik oli nii raske. Nüüd ma tean, et olgu kui tahes raske, ma saan hakkama!

Mis teid lähiaastatel tööalaselt ees ootab? Kus teid juhatamas võib näha? Minu leping Inglise Rahvusballetiga on tähtjatu (kuigi katseajaga) ja see on balletitrupi muusikadirektori kohta üsna tavapärane. Juunis toome Royal Albert Halli ringlaval ettekandele "Luikede järve" ja juhatan ka minu endises trupis Berliini riigiballetis 20 aasta juubeli galat.

2024/2025. aasta hooaeg Inglismaal on juba ette planeeritud. Järgmisel hooajal naasen Pariisi ooperisse, mis mind väga rõõmustab. Juhatan seal Pariisi ooperi balletikooli kevadgalasid. Samuti on terve rida "Uinuva kaunitari" etendusi Soome rahvusoperis ja balletiõhtu Hamburgi balletitrupis. Ja mis mulle järgmist hooaega silmas pidades erilist rõõmu pakub, on kolm kavandatud projekti Eesti Sinfonietta. Eestis ei ole ma suutnud "turule" pääseda, seepärast ongi mul väga hea meel midagi ka Eestis ja eesti muusikutega teha, sest muidu olen ma kodumaal viibides ainult klaveriõpetaja ja emme. (Naerab.)

Maria Seletskaja

Kontserdiagentuur: HarrisonParrott

Sündinud: 16.11.1984 Narva-Jõesuus ■ 2002 lõpetas Tallinna balletikooli (erialaõppejõud Tiiu Randviir) ■ 2002-2003 täiendas end Vaganovaprix' stipendiaadina Peterburi Vaganova-nimelises balletiakadeemias ■ 2006 lõpetas Tallinna ülikooli koreograafia erialal ■ 2011-2012 õppis USAs Bostonis Berklee muusikakolledžis ■ 2022 lõpetas EMTAs orkestridirigeerimise magistriõppe prof [Arvo Volmeri](#) õpilasena ■ 2003-2005 [Rahvusoper Estonia](#) balletiartist ■ 2005-2009 Berliini riigiballeti rühmatantsija, hiljem solist ■ 2009-2010 Zürichi balleti esisolist ■ 2011 Flandria kuningliku balleti esisolist ■ 2017 DirigendidebüütStuttgardi balletis ■ 2018 pühendus ainult dirigeerimisele ■ 2019-2023 Kanada rahvusballeti resideeruv külalisdirigent ■ 2022 juhatas EK uusaastakontserdil esmakordselt ERSOt ■ 2023 valiti Inglise Rahvusballeti muusikaliseks juhiks

Paavo Järvi meistrikursusel Pärnus. Töö proovis. ERSO ees 2022. aasta uusaastakontserdil "Olgu kui tahes raske, ma saan hakkama!"

Riina Luik, kultuuriajakirjanik